

nr. 79 zomer 2025

jezuïeten



IN DIT NUMMER, ONDER ANDERE:

ACHTER DE SCHERMEN
met IgnAN-coördinator
Anne-Sophie De Decker

WERELDWIJD
regionaal overste
Marc Desmet bezocht Libanon

COLOFON

Jezuïeten is een uitgave van de regio *European Low Countries* van de Sociëteit van Jezus. Het verschijnt driemaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.

Giften:

Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom. Vermeld a.u.b. uw postadres.

Voor Nederland:

Stichting St. Claverbond
Heyendaalseweg 290
6525 SM Nijmegen
IBAN: NL85INGB 0000 828 228
BIC: INGBNL2A

Voor Vlaanderen

vzw Sint-Jan Berchmansseminarie
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL
IBAN: BE02 4352 0547 1140
BIC: KREDBEBB
Mededeling: tijdschrift *Jezuïeten*

Redactie:

Karin Benoist, Guido Dierckx s.j.,
Eduard Kimman s.j., Roland Meeuwssen,
Jan Stuyt s.j. en Toon Suffys s.j.

Adres voor Nederland:

Karin Benoist
Beulingstraat 11
1017 BA Amsterdam
platform.ignatiaansespiritualiteit@jesuits.net
tel. 020-679 82 07

Adres voor Vlaanderen:

Toon Suffys s.j.
Drongenplein 26A
9031 Drongen-Gent
tnsuffys@gmail.com
mobiel +32 476 33 25 77

Abonnementenadministratie:

Voor Nederland:
platform.ignatiaansespiritualiteit@jesuits.net
Voor Vlaanderen:
frans.mistiaen@jesuits.net

ISSN 0167-2967

Verantwoordelijk uitgever:

Bart van Emmerik s.j.
Prinsstraat 17
2000 Antwerpen
België

Vormgeving: Gerwin Roffel
Drukwerk: GLD Print & Media

► OP DE VOORPAGINA:

Bezoek aan Libanon:
v.l.n.r.: Marc Desmet s.j., César Risk |
burgemeester Al-Qaouzah,
Roger A. Khairallah | Jezuïeten Libanon.
Foto: Leo A. de Bock

VOORWOORD In dit zomernummer nemen we u mee in verschillende bijdragen die de ignatiaanse breedte en diepte bestrijken. Eerst: een blik achter de schermen van het Ignatiaans Apostolisch Netwerk: een kennismaking met Anne-Sophie De Decker die zich met hoofd, hart en handen inzet voor verbinding en samenwerkingen binnen IgnAN. Aansluitend volgt een sfeervolle terugblik op de 'Dag van de Ignatiaanse Familie' in de Oude Abdij Drongen - een bijzondere dag vol ontmoeting en inspiratie. Met Marc Desmet reizen we mee naar Libanon, waar Marc getuige is van zowel littekens van oorlog alsook hoopvolle wederopbouw. In het spoor van Nicolaas Kluiters ontmoeten we daar een gemeenschap die standhoudt in vertrouwen en geloof. In Heverlee vond onlangs de diakenwijding plaats van Bastiaan van Rooijen, een verhaal van roeping, overgave en dienstbaarheid. De huisberichten delen het brede palet van leven en werken in onze gemeenschappen: van liturgie en retraites tot pastorale en ook culturele initiatieven. Eduard Kimman s.j. reflecteert op de waarde van het werk van ethicus en econoom Heinrich Pesch en de katholieke sociale leer, bronnen die ook vandaag de dag uitdagen tot engagement. Jan Stuyt s.j. vestigt in een urgente bijdrage de aandacht op de ingrijpende gevolgen van bevroren ontwikkelingshulp voor *Jesuit Refugee Service*, en roept op tot blijvend commitment en solidariteit. In dankbaarheid staan we stil bij het overlijden van paus Franciscus, een broeder van tederheid, nabijheid en gebed - en van onze twee medebroeders: Paul Dierckx en Bert ten Berge. Hun leven getuigde van eenvoud, toewijding en diepe spiritualiteit. Dat ook dit nummer u weer mag inspireren!

INHOUDSOPGAVE

MENSEN ACHTER DE SCHERMEN

IgnAN-coördinator Anne-Sophie De Decker
- Roland Meeuwssen 3

ACTUALITEITEN

Terugblik Dag van de Ignatiaanse Familie 2025
- Roland Meeuwssen 6

WERELDWIJD

Bezoek Libanon en herdenking Nikolaas Kluiters s.j.
- Marc Desmet s.j. 8

KORTE BERICHTEN 12

JEZUÏET IN OPLEIDING

Bastiaan van Rooijen tot diaken gewijd
- Ward Biemans s.j. 17

BOEKBESPREKING | IN DE KIJKER

'Licht in het donkere zuiden', handboek van Heinrich Pesch s.j.
- Eduard Kimman s.j. 19

WERELDWIJD

USA stopt noodhulp - JRS in problemen
- Jan Stuyt s.j. 21

IN MEMORIAM

Paus Franciscus, Paul Dierckx s.j. en Bert ten Berge s.j. 24

ACTIVITEITEN 27

ACHTER DE SCHERMEN

De ignatiaanse roeping van IgnAN-coördinator Anne-Sophie De Decker

'Met hoofd, hart en handen'

Als coördinator van het Ignatiaans Apostolisch Netwerk (IgnAN) verbindt Anne-Sophie De Decker mensen en organisaties rond de ignatiaanse spiritualiteit. Haar weg naar deze rol begon iets meer dan twintig jaar geleden op een jezuïetencollege. De ignatiaanse spiritualiteit bleek al snel een rode draad door haar professioneel én persoonlijk leven.

Anne-Sophie begon haar loopbaan als leerkracht Latijn en Grieks op het Sint-Jan Berchmanscollege in Brussel, een jezuïeten-college in het hart van de stad. 'Daar maakte ik via de hertaling van het Ignatiaans Pedagogisch Project kennis met enkele ignatiaanse kernwaarden die sterk resoneerden, zoals de hele mensvorming van jongeren ten dienste van anderen. En dit vanuit het vertrouwen dat we bedoeld zijn voor het goede en dat we samen kunnen werken aan het versterken van dat goede in onszelf, in de ander en in de samenleving. Leren luisteren naar die innerlijke bewegingskracht, is een groeiproces waar je een belangrijke rol in mag spelen. Dat heb ik altijd een bevoorrechte plaats gevonden, zowel als leerkracht als later als directeur.'

Roeping dichter bij de kern

Twee jaar geleden zette Anne-Sophie de stap van het onderwijs naar het regiobestuur van de jezuïeten in de Lage Landen, om daar samen met toenmalig IgnAN-coördinator Cecilia Vanneste aan de slag te gaan. Vorige zomer nam ze dan het stokje van Cecilia over als IgnAN-coördinator. 'Ik voelde me dichter bij de kern komen: dichter bij de bron waaruit de mensen en organisaties in IgnAN werken. Vooral de steeds verder ontwikkelende samenwerking tussen jezuïeten en leken trok me aan. Die wordt ook aangemoedigd door de algemeen overste, pater Arturo Sosa; het is de richting waarin de orde zich wereldwijd beweegt.'

Ignatiaans leven en werken gaan voor mij bovenal om de verbinding tussen hoofd, hart en handen. Ignatius toont ons een tocht die reist tussen contemplatie en actie. Innerlijk bewogen worden, door *Het verhaal van de pelgrim*, of door de ervaring van stilte of diepmenselijke ontmoeting met een leerling die hulp nodig heeft, zorgt ervoor dat je reist tussen die reflectie en actie.'

"Je leert je bewust te worden van je innerlijke gevoelens, daarna begrijp je die emoties en ontdek je er bewegingen in. Die bewegingen zetten je aan tot moedige stappen in de wereld. Er zijn ook andere bewegingen, die de weg naar het goede blokkeren en die probeer je te stoppen. Die dynamiek leren herkennen in jezelf, in iemand anders of in een groep vind ik erg krachtig. Het is geen spiritualiteit voor jezelf. Integendeel, de tocht mondt uit in dienstbaarheid aan anderen. Die overgang van het hoofd, naar het hart, naar de handen, en weer terug, intrigeert me."

"Hoe je geraakt wordt door de spiritualiteit, is voor iedereen weer anders. Bij mij is het via het hoofd gekomen, zou ik zeggen. Ik was gecharmeerd door de fundamente van de spiritualiteit zoals Ignatius die beschrijft in een *mission statement* zoals de *Formula Instituti*, maar evenzeer door de ervaring van zijn eigen tocht in *Het verhaal van de pelgrim*, of in zijn dagdagelijkse werk, zeer tastbaar in zijn

Vanuit diepe verankering
in de **ignatiaanse
spiritualiteit en met een
scherpe blik op de wereld,**
bouwt Anne-Sophie
De Decker aan een netwerk
van betrokken mensen en
organisaties.



Brieven. Het nodigde mij uit om zelf ook die tocht bewust te beleven. Een tocht waarbij ik leer te begrijpen wat er achter zit, maar waarbij ik veel meer nog vanuit die bewegingen op zoek ga naar wat God mij wil zeggen."

Een netwerk van actie én bezinning

"Het Ignatiaans Apostolisch Netwerk verbindt organisaties in verschillende domeinen: onderwijs, spiritualiteit, sociale gerechtigheid en academisch werk. Het apostolische daarin, verwijst naar die handen waarover ik het daarnet had. Het gaat daarbij over concrete inzet: je vindt je roeping in het handelen, in wat je doet voor anderen."

Vanuit het regiobestuur ondersteunt en voedt Anne-Sophie de ignatiaanse organisaties van het netwerk. "We organiseren ontmoetingen, bieden gemeenschappelijke vorming aan en oefenen de *'modo de proceder'*. Zo stimuleren we het besef dat het werk gedragen wordt door een gezamenlijke spirituele impuls. Daarbij ligt de uitdaging in de verbinding tussen de verschillende domeinen, zoals JRS Belgium (Jesuit Refugee Service) samenwerkt met scholen via het JRS project CHANGE, of de spiritualiteitscentra en het Platform voor ignatiaanse spiritualiteit die elkaar vinden rond keuzetrajecten voor jongeren."

Ontmoeting met bevlogenheid

"In het eerste jaar als IgnAN-coördinator reisde ik met mijn voorganger Cecilia Vanneste, die het netwerk mee uit de grond heeft gestampt, langs de verschillende gemeenschappen en organisaties. Wat me daarbij het meest trof, was de passie waarmee mensen zich inzetten. Of het nu in een universitaire stichting is of bij de Oude Abdij in Drongen. Telkens weer zie je medewerkers zich volledig geven voor anderen, vanuit een warm vuur. En dat is niet vanzelfsprekend in de wereld van vandaag. Voor Anne-Sophie is die bevlogenheid iets om uit te dragen, niet alleen binnen het netwerk maar ook daarbuiten - naar het onderwijsveld, het maatschappelijk middenveld en de publieke

opinie. 'We kunnen, door onze manier van doen, op zoveel domeinen en voor de bredere samenleving iets betekenen!'"

De oceaan oversteken

Tijdens de recente 'Dag van de Ignatiaanse Familie' illustreerde Jacques Haers die droom om een hefboom te zijn op een treffende manier. Jacques verwees daarbij naar het beeld waarin de IgnAN-organisaties als eilanden in de oceaan liggen. "Jacques riep de mensen en organisaties op om niet *landlocked* op het eigen eiland te blijven, maar om vrouwensvol de oceaan op te gaan naar die ander. Dat beeld raakte me. Ik zie mezelf als iemand die tussen die eilanden reist en het verkeer tussen hen bevordert," vertelt ze. "We mogen daarbij vertrouwen op het kompas van de hemel en de sterren, op het spirituele, de aanwezigheid van God. Zodat we niet vast blijven zitten op ons eiland."

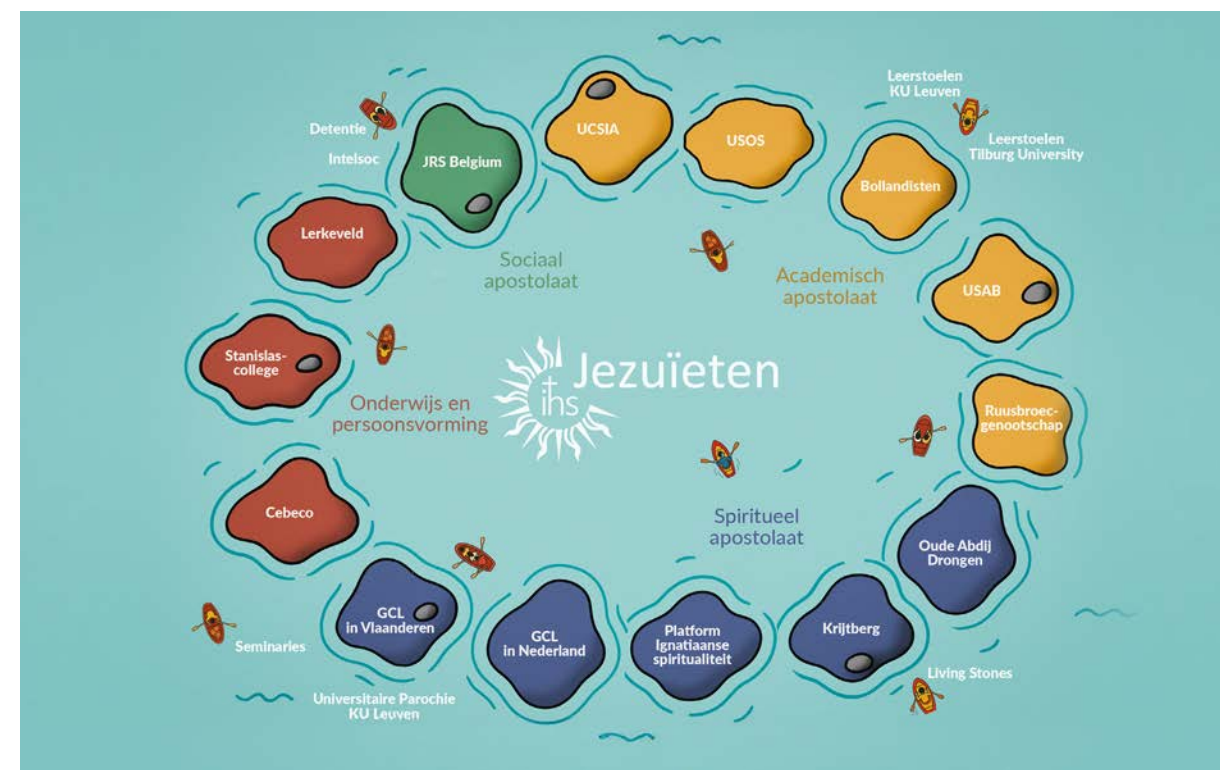
Uitbreiden of verdiepen?

Op de vraag of ze het netwerk nog zou willen uitbreiden, antwoordt Anne-Sophie bedachtzaam: "Ik vind het netwerk breed genoeg.

De uitdaging ligt naar mijn idee meer in verdieping. Hoe kunnen we in en rond ons netwerk nóg meer samenwerken rond de thema's van vandaag? Dat doen we al rond bijvoorbeeld duurzaamheid en sociale veiligheid. Ik vind het interessant om te kijken op welke andere thema's onze ignatiaanse samenwerking óók wat extra's te bieden heeft. Zoals migratie, leiderschap, gemeenschappelijke onderscheiding. Het draait niet om aantallen, maar om een positieve impact op de levens van mensen en groepen. We kunnen in de wereld van vandaag, waar er zo weinig geluisterd wordt naar elkaar, met onze 'manieren van doen' echt veel bijdragen."

Bereikbaar

Anne-Sophie De Decker is zelden lang op één plek. Haar uitvalsbasis is de Prinsstraat in Antwerpen, van waaruit het regiobestuur van de jezuïeten werkt. Maar je vindt haar even goed in Delft, Brussel, Leuven, Amsterdam of Gent. Wil je in contact komen om over dit alles eens verder te praten? Dan kan je Anne-Sophie gewoon mailen of bellen. "En dan kom ik graag naar je toe!"



Terugblik
Dag van de Ignatiaanse Familie
2025

Op golven van verbinding en samenwerking

Zondag 25 mei 2025 beleefden zo'n 125 mensen de 'Dag van de Ignatiaanse Familie' in de Oude Abdij Drongen. Wat in 2022 als een feestelijke ontmoeting begon, kreeg hiermee een waardevol vervolg. Het werd een dag van ontmoeting, verdieping en inspiratie.

6

De dag begon met een bezielde lezing door Jacques Haers s.j., die sprak over de toekomstrol van het Ignatiaans Apostolisch Netwerk (IgnAN) als hefboom in een veranderende wereld. Hij riep daarin op om tot een nieuwe manier van geloven, denken en samenwerken te komen. De VUCA-wereld - vol volatiliteit, onzekerheid, complexiteit en ambiguïteit - daagt uit tot creatieve en spirituele antwoorden die krachtiger klinken als je ze samen formuleert. In IgnAN ziet Jacques zo'n antwoord, geïnspireerd door de ignatiaanse spiritualiteit en gericht op dialoog, verzoening en onderscheiding.

Jacques gebruikte de oceaan als krachtige metafoor: waar eilanden (de organisaties) eerst als geïsoleerde entiteiten met elk hun eigen *border* worden gezien, biedt de oceaan ruimte voor verbinding. Wanneer we de oceaan durven over te steken op weg naar andere eilanden worden *borders* dan *frontiers*, ontmoetingsruimtes vol openheid en verbindende creativiteit. Dit beeld nodigt uit tot inclusieve structuren, wederzijdse afhankelijkheid en avontuurlijke ontmoeting. IgnAN fungeert als een *atol*, een groep verbonden eilanden, waarin verschillen mogen bestaan en samenwerken centraal staat. Op het water ontdek je de sterrenhemel en leer je wat je op het (ei)land was vergeten. IgnAN kan de plek

zijn waar dit 'oceanische gevoel' terug naar boven komt.

Tegenover een gesloten, gefragmenteerde benadering van religie en leiderschap, stelt Jacques een relationele en gedeelde manier van leidinggeven voor - waarin luisteren, verzoening en gezamenlijke onderscheiding centraal staan. IgnAN kan zo 'in het klein' doen wat hopelijk ook 'in het groot' bewaarheid wordt: een open samenwerking, gericht op verzoening met onszelf, de ander en God. De oproep is helder: durf mee te bewegen in deze oceaan van spiritualiteit en samenwerking, en ontdek je rol binnen dit grotere verhaal.

In de namiddag volgden verschillende workshops en activiteiten waarin thema's als ecospiritualiteit, onderwijs, duurzaam ondernemen, luisteren en sociale betrokkenheid aan bod kwamen. Sommigen kozen voor een contemplatieve wandeling, anderen verdiepten zich in praktijkgerichte reflectie of genoten van de rust en schoonheid van de tuin van de Oude Abdij. De afsluitende viering en het barbecue-buffet vormden een feestelijk en levendig slot. Het was een dag vol vreugde, herkenning en hernieuwde motivatie. Die ons sterkte in de ignatiaanse verbondenheid en onze persoonlijke of professionele missie.



7

Een land met littekens én leven

Regionaal overste Marc Desmet in Libanon

Libanon: een naam die beelden oproept van cederbomen, Bijbelse steden, besneeuwde bergtoppen en mediterrane gastvrijheid. Ook zijn er de beelden van conflict, oorlog en vernietiging. In maart bracht Marc Desmet, regionaal overste van de jezuïeten in Vlaanderen en Nederland, een bezoek aan dit getekende land. De reis voert van de levendige straten van Beiroet tot in de stille ruïnes van het zuiden, van een serene herdenkingsplechtigheid tot levendige ontmoetingen in een - tot permanente wijk ontwikkeld - vluchtelingenkamp. Een tocht langs plaatsen én mensen die de zachte en aanhoudende kracht van geloof en verzoening laten zien in deze verscheurde regio.

Al-Qaouzah: tussen puin en belofte

Zaterdag 15 maart verliet Desmet het levendige Beiroet - richting het zuidelijke Libanese dorp Al-Qaouzah, in de schaduw van Israël. De rit voert langs oude steden als Tyrus en Sidon, tot de weg overgaat in gehavende dorpswegen waar Hezbollah-portretten de openbare ruimte domineren en kapotgeschoten gebouwen getuigen van recent geweld. Al-Qaouzah, een klein christelijk dorp, blijkt zwaar getroffen - meer dan veel andere plaatsen onderweg. De ligging op een strategische heuvel maakt het kwetsbaar voor bombardementen, vertelt Roger Khairallah, verantwoordelijk voor de ontwikkelingsprojecten van de Libanese jezuïeten.

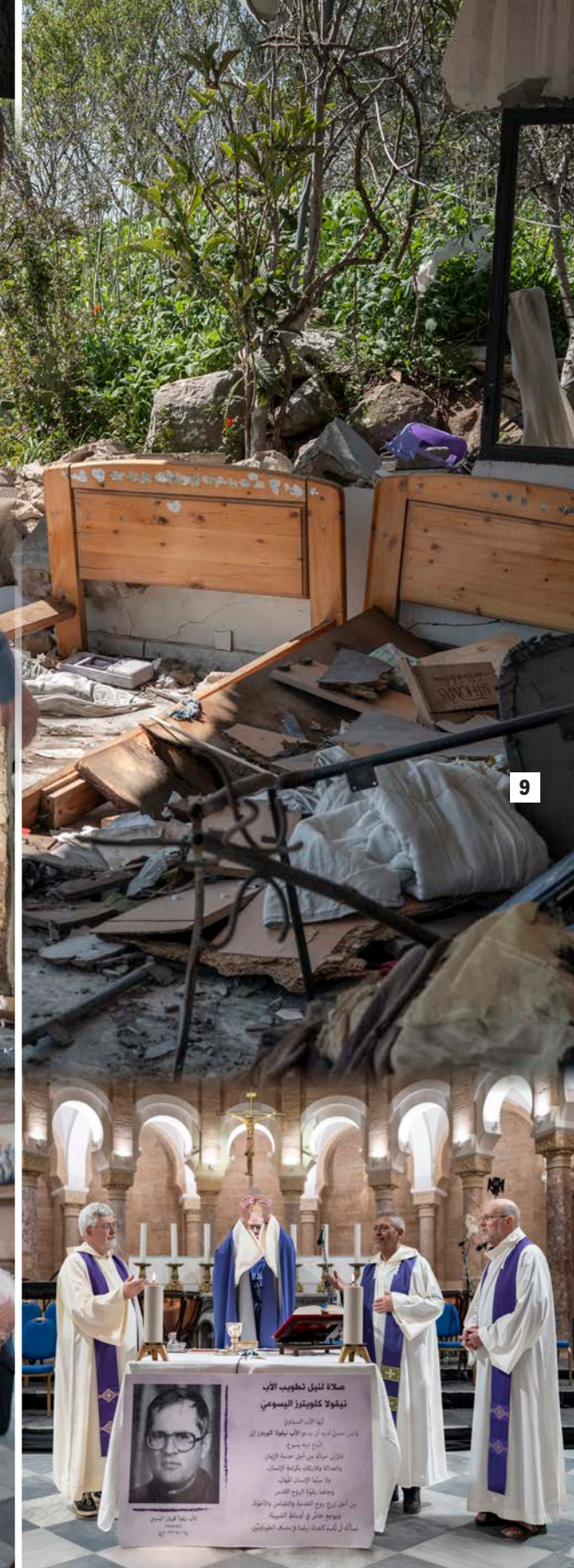
De burgemeester van het dorp toont zijn verwoeste woning, maar weigert eenzijdige schuldigen aan te wijzen: "We zitten tussen hamer en aambeeld. Israël en Hezbollah voeren oorlog, maar hun bommen komen hier neer." Des-

ondanks blijft de gemeenschap hecht, zelfs met de sjiiitische dorpen in de omgeving. "We condoleren elkaar bij verlies. Alleen samen kunnen we deze streek opnieuw laten bloeien." Desmet ziet met eigen ogen hoe, ondanks de verwoesting, een diepe wil tot wederopbouw leeft. Ook al is de prijs van vensterglas zes keer duurder dan voorheen en daardoor voor de meesten onbetaalbaar; de dorpsbewoners geven niet op. In een ontmoeting met een islamitisch gezin dat voor het eerst terugkeert naar hun uitgebrande woning, ervaart Desmet het verdriet én de veerkracht. De jonge dochter veegt wat puin bij elkaar, terwijl de moeder zucht: "Ze hebben ons twintig jaar terug in de tijd gezet." Roger Khairallah stelt vastberaden: "We gaan dit huis opnieuw opbouwen. We gaan hier opnieuw samen koffiedrinken!"

Barqa: de Goede Vrijdag van Nicolaas Kluifers

Zondag 16 maart stond in het teken van herinnering. In Barqa, in de Bekaavallei, vindt een herdenkingsviering plaats voor Nicolaas Kluifers, de in 1985 vermoorde Nederlandse jezuïet die allicht zalig verklaard zal worden. Kluifers werkte onvermoeibaar aan ontwikkelingsprojecten in de streek, en wist christenen en moslims samen te brengen in bijvoorbeeld wegebouw en projecten rond gezondheidszorg. Zijn geweldloze inzet voor de gemeenschap maakte hem geliefd én doelwit.

Tijdens de plechtigheid spreken confraters over hem als "Goede-Vrijdag-mens" - iemand die in diepe verbondenheid met het lijden van Christus leefde. Zijn dagboeken getuigen van zijn innerlijke zoektocht: "Heer, ben je tevreden met wat ik nu doe?"



Ondanks de moord, leeft Kluiters' geest voort. In Barqa hangt zijn portret in vele huizen, zijn kamertje wordt in stand gehouden als een klein museum. Voor de herdenkingsviering stroomt de zaal goed vol. En ook wanneer de stroom uitvalt, gaat de dienst onverstoord verder. Voor Desmet is het duidelijk: "Als Nicolaas alleen Goede Vrijdag kende, dan is deze gemeenschap zijn Pasen." Desmet sluit af met een dwarsfluitsolo, een improvisatie op de hymne "O hoofd vol bloed en wonder" met daarin ook oosterse klanken. Het spel van Desmet maakt de zaal stil.

Eenvoud en eenheid

Op maandag 17 maart bezoekt overste Desmet de Kleine Zusters van Nazaret in Dbayeh, een wijk van Beiroet ontstaan uit een Palestijns vluchtelingenkamp. Hier, in een labyrint van illegaal aangelegde elektriciteitsdraden en zonder publieke voorzieningen, leven mensen die in Libanon nooit als burgers erkend werden. De zusters - van oorsprong Vlaamse oud-KAJ's - vormen sinds 1987 een oase van zorg in deze omgeving. Ze worden door velen als een toevlucht beschouwd, ook al moeten ze tegenwoordig de voordeur soms even sluiten voor een beetje rust. Een zieke man wordt bezocht, vragen worden beantwoord en deuren gaan open. Het belang van de aanwezigheid van de zusters, met hun kenmerkende eenvoud, is tijdens de ontmoetingen in deze wijk sterk voelbaar.

Dinsdag 18 maart bezoekt Desmet de Universiteit Saint-Joseph, de jezuïetenuniversiteit van

Beiroet, opgericht in 1875. Ondanks alles - burgeroorlog, havenexplosie en hyperinflatie - telt de instelling vandaag meer dan 12.000 studenten. Ze blijft een symbool van intellectuele vitaliteit, pluralisme én de jezuïtische geest. Niet minder dan zeven presidenten van Libanon studeerden er. De dag eindigt in het Nationaal Museum, op de voormalige scheidslijn tussen christelijk en islamitisch Beiroet. Daar lopen de lijnen van de reis samen. Tussen beelden en mozaïeken uit het Fenicische, Romeinse en Ottomaanse tijdperk, die tijdens de oorlog tientallen jaren met gewapend beton werden afgeschermd, ademt het museum nu een boodschap van eenheid uit.

Toekomst begonnen

Libanon is een land met diepe littekens, maar ook met diepe wortels en veerkracht. Desmet zag dorpen als Al-Qaouzah en Barqa waar de zachte krachten - gemeenschap, solidariteit, geloof - het opnemen tegen vernietiging en haat. "De oorlog wil niet dat dit blijft bestaan," schrijft hij, "maar toch blijft het bestaan."

In een tijd van uitzichtloos conflict biedt het werk van de jezuïeten, en van de mensen met wie zij samenwerken, een krachtig tegenverhaal. Niet door groots machtsvertoon, maar door volgehouden nabijheid. Of, in de woorden van burgemeester C  zar: "Onze toekomst ligt hier." En dankzij mensen als hem, is die toekomst niet alleen mogelijk, maar ook al begonnen.

Om de wederopbouw te ondersteunen, zet de Vlaams-Nederlandse regio van de jezuïeten zich in voor het christelijke dorp Al-Qaouzah in Zuid-Libanon. Op initiatief van de jezuïeten in Libanon wordt er financiële hulp geboden zodat gezinnen kunnen terugkeren en kinderen opnieuw naar school kunnen gaan. Dit initiatief is een eerbetoon aan het werk van pater Kluiters en draagt bij aan de wederopbouw van een vredige samenleving. Uw schenking wordt integraal besteed aan de wederopbouw van Al-Qaouzah.

Bekijk de film
HELP MEE!



www.jezuiten.org/nieuws/actie-libanon

Maak vanuit BELGIË uw gift over naar
HUBEJE vzw: BE43 4352 0990 0101
met vermelding 'Noodoproep Libanon'

Maak vanuit NEDERLAND uw gift over naar:
Stichting SintClaverbond (ANBI):
NL85 INGB 0000 82 82 28
met vermelding 'Noodoproep Libanon'

Xaveriushuis

Zoals ieder jaar werden in **de Krijtberg volwassenen gedoopt en gevormd** in de Paasnacht. Nieuw is dat er dit jaar acht jonge volwassenen in het Engels werden gevormd. Dat gebeurde op Pinksteren door bisschop Hendriks.

Bij het **overlijden van paus Franciscus** op Tweede Paasdag vierden we diezelfde ochtend eucharistie met toepasselijke muziek en een preek door Wouter Blesgraaf, op onze livestream door honderden mensen gevolgd. De dag van de begrafenis van paus Franciscus (Koningsdag) haalden we het NOS-journaal, waar een blik werd gegund in onze huiskamer, waar drie huisgenoten samen keken naar de uitvaart op de televisie.

Nikolaas Sintobin en Jan Stuyt zijn beiden betrokken bij het nieuwe initiatief **'Vrienden van Ignatius'**, een groep van weldoeners die het Platform voor ignatiaanse spiritualiteit (internet pastoraat en Geestelijke Oefeningen) ondersteunt.

Jan Stuyt en koster Gerwin Roffel organiseerden een **beziinningsdag voor vrijwilligers** in de pas gerestaureerde Augustinuskerk in Utrecht.

De Amsterdamse gemeenschap had **novice Tim van de Veen** gedurende zeven weken in haar midden. Hij werkte volop mee met de kerkgidsen de *Living Stones*. In Delft was hij aanwezig bij de wekelijkse meditatiegroep in het Engels in de kapel van het Stanislascollege.

Wouter Blesgraaf kwam na zijn tertiaat in Zuid-Afrika rechtstreeks naar Amsterdam en is inmiddels volop actief in het pastoraat in verschillende Amsterdamse kerken.

In februari en maart gaf Ward Biemans **twee korte retraites**: één met open inschrijving in de bedevaartsplaats Onze Lieve Vrouw ter Nood in Heiloo en één aan priesters van het bisdom Haarlem-Amsterdam in beziinningscentrum La Pairelle bij Namen. In april begeleidde hij een

AMSTERDAM

kloosterweekend voor theologiestudenten in de trappistinnenabdij Koningsoord in Oosterbeek.

Marc Lindeijer heeft samen met Wouter een **nieuwe geloofscursus** opgezet waarin op vijftien avonden enkele belangrijke aspecten van het katholieke geloof worden uiteengezet. Een **aantal huisgenoten** dragen hun steentje bij. De afgelopen maanden is Marc, naast zijn werk voor de Krijtberg en de zusters in Nijmegen, doende geweest in Heiloo, waar hij kerkgeschiedenis gaf aan de seminaristen, en, als spiritueel, op de Tiltenberg. Ook hij is inmiddels een regelmatige schrijver in het Katholiek Nieuwsblad.

ANTWERPEN

Romero-Loyola

De werkzaamheden in de Prinsstraat zijn voltooid en het resultaat mag er zijn: **boompjes en aanplantingen** hebben er een groene zone van gemaakt waarin de kinderen van de balletschool en de studenten van de UA meer dan ooit tot hun recht komen.

Romero-Loyola blijft intussen een **'extra-vagante' gemeenschap**. Bart van Emmerik trok naar Malta voor een vergadering van de verantwoordelijken voor de spiritualiteit en Bart Beckers gaf een retraite in de abdij van Loppem (Zevenkerken). Marc heeft bij Bologna in de Villa San Giuseppe de vergadering van de Europese provinciaals over de vorming bijgewoond in het retraitehuis van de Eum (Euro-Mediterranean) Province.

Op donderdag 8 mei woonde nagenoeg de hele gemeenschap in de Ignatiuskerk de **informatieavond bij over de werkzaamheden van de ELC**. Aansluitend hebben we van een lentedrink genoten in de Agora. En op 9 en 10 mei waren enkele leden van het bestuur in Drongen aanwezig op de vormingsdagen voor de bestuurders van onze werken. Nog vers in het geheugen staat onze voltallige deelname aan het feest van de IgnAN-familie op 25 mei in Drongen.

BIRMINGHAM

Manresa House - noviciaat

We hadden een **prachtig voorjaar** in Birmingham. De afgelopen weken heeft de zon flink geschenen en de tuin staat volop in bloei. Er is genoeg werk te doen: bemesten, nieuwe planten poten, en een plekje vinden voor onze nieuwe bijenkorven. Die hebben we overgenomen van de gemeenschap in St. Buenos en twee novicen volgen daarom nu samen met David Smolira een cursus 'bijen houden'.

Naast werken in de tuin zijn we de afgelopen weken bezig geweest met het lezen van **verschillende publicaties van paus Franciscus** over ignatiaanse spiritualiteit en jezuïeten mystici uit de zeventiende eeuw. Ook was er het familieweekend voor familie van de eerstejaars en hebben we onze nieuwe experimenten voorbereid.

Voor de eerstejaars is dat **de pelgrimage**. Vilém, Joseph en Jean-Christophe starten in Toulouse en pelgrimeren naar Loyola. Martin en Michaël starten in Tours en wandelen naar Paray-le-Monial. Voor de hele gemeenschap is dit een spannende tijd. Iedereen is benieuwd naar alle verhalen straks.

Voor de tweedejaars is **het komende experiment** direct het laatste experiment. Jan en Clement zullen voor vijf weken in de Heilig Hart basiliek in Paray-le-Monial pelgrims verwelkomen (waaronder Martin en Michaël). Jovy gaat naar Oxford om daar te werken aan zijn Frans, en Tim gaat in Lyon een taalcursus volgen met hetzelfde doel.

De **zomerperiode** gaat goed gevuld zijn. Op het programma staat de 8-daagse retraite, een bezoek aan het noviciaat in Innsbruck en de vakantie in Barmouth in Wales. Eenmaal terug in Manresa House is het nog maar een paar weken voordat de tweedejaars op 6 september hopelijk hun geloften af mogen leggen.

Tot slot zijn er nog een aantal veranderingen in de samenstelling van de vaste gemeenschap: Geoff ter Braake start deze zomer in St. Buenos als geestelijk begeleider en opleider. Zijn taak als minister wordt overgenomen door David Krol s.j. uit de EOF die sinds april nu bij ons woont. Verder is Pavel Bačo benoemd tot provinciaal van de Tsjechische provincie en zal op 31 juli geïnstalleerd worden in Praag. De vacature voor een opvolger voor zijn taak als socius van de novicemeester staat nog open.

BOECHOUT

Xaverius op de Capenberg

Van medebroeders die verblijven in een **woonzorgcentrum** wordt op de eerste plaats verwacht dat zij voor elkaar zorgen, voor andere medebewoners en voor de vrijtalrijke bezoekers. Maar dat belet niet dat zij bij gelegenheid ook buitenhuis verantwoordelijkheden op zich nemen. Hierbij enkele voorbeelden.

Op dinsdag 27 mei trokken de bewoners van Huize Stracke op **jaarlijkse bedevaart** naar de grot van Edegem. De dienst werd voorgegaan door Bert Rosseels, dit jaar in de basiliek vanwege het minder goede weer. Het geheel werd afgerond met pannenkoeken in het hotel-restaurant 'De Basiliek'.

Overigens blijft Bert ook **actief in het Turnhoutse** waar hij jarenlang pastoor is geweest. Herman Paulussen is ieder weekeinde doende in de parochie van de Heilige Geest in Antwerpen. Die is voor hem te bereiken, weer of geen weer, met een tramrit en een flinke wandeling. Guido Dierickx verzorgt op de derde zondag van de maand de zogenaamde **"artiestenmis"** in Sint-Carolus, Antwerpen. Bovendien wordt hij daar soms opgeroepen voor een doopsel- of een huwelijksviering. Daarnaast is hij ook één van de redacteurs van Ignis Webmagazine.

En laten we daarbij een initiatief voegen dat minder pastoraal van aard is maar toch verdient een nieuwe traditie te worden. André De Ridder en Guido hebben het gewaagd

om met de wagen de lange afstand naar het **vakantiehuis 'La Diglette'** van de Franstalige jezuïeten te overbruggen. Dat ligt afgelegen aan de rand van het woud van Saint-Hubert en is een paradijs van groen in de lente. Ze werden er, zoals verwacht, hartelijk ontvangen door pater Michel Gilson, de beheerder van La Diglette. Een uitstap die herhaling verdient met hopelijk meer medebroeders. Die moeten wel weten dat de behuizing ginder niet even comfortabel is als die in Capenberg.

BOSTON

(Jos Moons)

Ik was een paar weken in **Amsterdam en Leuven** om contacten te onderhouden met medebroeders, collega's en vrienden, en om een visum te bemachtigen. Samen met Laetitia van der Lans werkte ik aan de vertaling in het Nederlands van mijn Engelse boek over synodaliteit dat later dit jaar uitkomt bij Otheo. Na terugkeer in Boston was de zomer gewijd aan de voorbereiding van nieuwe cursussen: een basisvak theologie en doctoraatscursussen Vaticanum II en pneumatologie. Het is een voorrecht om te kiezen wat studenten moeten lezen en waar ik hoop hun blik te verbreden; en ondertussen leer ik zelf ook veel bij.

BRUSSEL

Arrupe

Wij **waarschuwden de trouwe lezer al** voor de openbare werken in onze Koninginnelaan. Niet alleen worden regenbom-bestendige rioolbuizen diep onder de grond gestopt. De Brusselse vervoersmaatschappij MIVB heeft de geïnspireerde beslissing genomen om de tramhalte 'Masui' aan onze voordeur af te schaffen. Die stop laten ze nu samensmelten met de halte 'De Trooz' honderdzestig meter verderop, richting Laken. Twee in een. Wij juichen deze rationalisatie toe. Wachtende passagiers op uw stoep behoren niet altijd tot de meest zindelijke bevolkingsgroep. Wij wensen onze burens aan de verse stopplaats dan ook veel sterkte en godsvertrouwen toe.

Deze intense operaties naderen hun votooiing. Het werd tijd. **Een algemene zenuwinzinking** bij de straatbewoners deed de wachtzalen in de medische wijkcentra zachtjes vollopen. Monsterachtige drilboren en vallende brokstukken deden het servies in de keukenkast rinkelen. Snerpende slijpzagen zorgden voor chronische migraine. Ramen dienden gesloten voor ongewenste - maar officieel onschadelijk verklaarde - geurdampen en stofresten. Onze huisgenoten aanvaardden ook deze beproevingen, **naar christelijke gewoonte**, met stoïcijns gemoed en heilige verdraagzaamheid.

In onze afdalende conjunctuur merkt men overigens hier en daar toch nog wat vooruitgang in het transportwezen. Brusselse tramgebruikers staan hun zitplaats nog altijd prompt en vriendelijk af aan grijze haren, invaliden, oorlogsvrijdigers en aanstaande moeders. We spreken uit ondervinding. Wij rekenen ons, tot dusver, bij de eerstgenoemde klasse begunstigden. De westerse wereld is dus nog niet helemaal om zeep.

DRONGEN

Hurtado

De gemeenschap Hurtado leeft niet alleen in de Oude Abdij, we zijn ook alle vier, Pieter-Paul Lembrechts, Wiggert Molenaar, Wim Dombret en Toon Suffys, betrokken bij **de werking van het bezinningscentrum**. Alle vier geven we geestelijke begeleiding of ook geestelijke oefeningen (retraites) aan bezoekers die er om vragen.

Pieter-Paul is daarnaast druk bezig met het **bezoeken van vluchtelingen** in het gesloten asielcentrum van Brugge. In de Oude Abdij denkt hij mee met de organisatie en het bestuur van het centrum. Wiggert begeleidt vooral **pelgrims** (= individuele gasten die stilte en rust zoeken in de abdij) en begeleidt ook Geestelijke Oefeningen in het dagelijks leven. Wim biedt aan mensen die naar bezinning zoeken ook een **"stap-retraite"** aan. Al wandelend langs in het Leie-landschap tot bezinning komen, slaat

blijkbaar bij heel wat mensen aan. Toon houdt het bij de persoonlijke begeleiding van zinzoekende mensen in Geestelijke Oefeningen.

Guido Vloemans doet het rustig aan omdat **zijn gezondheid** dat vraagt. Maar hoe de Engelse jezuïeten in de zeventiende eeuw in Gent leefden interesseert hem sterk. Maarten Verroens leeft rustig in Brugge en geniet van de rust in de toeristenstad.

HEVERLEE

Sint-Jan Berchmans

Op **Driekoningen** werd Aurel Brys tot koning gekroond. We moesten even wachten op zijn geschenk maar dat was heel origineel. Op 19 maart kregen we een **spannende goochelshow** van het goochel duo Alfred & Trix. "Hoe doen ze het?" werd er vol verbazing geroepen terwijl duifjes en lichtjes uit kleurige doekjes werden getoverd. Zelfs de midden doorsneden dame in de kast werd ons niet bespaard.

De paters Rotsaert en Mistiaen werden uitgenodigd op een concert van de leraren van **Podium Academie** die sinds meer dan twintig jaar gehuisvest is in ons vroeger retraitshuis van Lier. Onze overste is daarvan 'ambassadeur'. Podium Academie is met zijn vijfduizend studenten uitgegroeid tot de grootste muziek-scholen van Vlaanderen.

We kregen bezoek van mevrouw Maria **Encarnación Tambo Balla** uit Ecuador. Zij was in België naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van het vormingscentrum *Inti Sisa* voor mensen van autochtone bevolkingsgroepen waar Philip Debruyne werkzaam is geweest.

Tot slot van zijn **jaarlijks huisbezoek** gaf pater regionaal ons het relaas van zijn boeiende en diep aangrijpende Afrikaanse ontdekkingsreis. Walter Ceyssens gaf ons met gepast Power-Point **een zeer geapprecieerde conferentie** over zijn werk met hendaagse jeugd: "Waar in geloven jongeren?"

Mark Rotsaert werd uitgenodigd door de **bisschoppen van België** om de bisschopsconferentie in te leiden met een beschouwing over de Kerk vandaag. Als bestuursvoorzitter van de *Société des Bollandistes* melde hij ons het heugelijk nieuws dat het werk van de Bollandisten ingeschreven is in het UNESCO register van "Het geheugen van de wereld", als uitzonderlijk documentair en archiveringspatrimonium.

Op woensdag 21 mei werd ons een **orgelconcert** aangeboden door een aantal orgel-isten die op het Cavaillé-Coll orgel oefenen. Indrukwekkend wat er als muziek uit die orgelpijpen wordt gehaald.

Studentenhuis Lerkeveld

Op de avond van 1 april zongen, dansten en musiceerden **onze Lerkie's** sprankelend de lente in. Zoals elk jaar een hoogstandje van muzikale prestaties met altijd enkele verrassingen.

Dit jaar opende Marc Desmet, met een improvisatie voor fluit op de melodie van **O hoofd vol bloed en wonden**. We genoten van Vivaldi met een samenspel van zes violen en een cello. Het werd heel stil bij het eerste deel van Beethoven's *Mondscheinsonate*. De module Let's sing mocht de avond afsluiten met drie liederen waaronder *Les Champs-Élysées* van Joe Dassin. Daarna volgde een receptie en galabal met uitreiking van Awards.

LEUVEN

Pierre Favre

Perrin Lefebvre werd op 17 mei **tot priester gewijd** in Lyon, in een mooie en vreugdevolle viering met enkele aanwezige huisgenoten. Deze zomer hoopt hij zijn master moraaltheologie aan de KU Leuven af te ronden. Vanaf september start hij als docent economie aan de universiteit van Namen en engageert hij zich in het studentenpastoraat.

Carlos Gómez-Vírseda werkt verder aan zijn **doctoraat over gewetensbezwaar** bij euthanasie. Hij interviewt palliatieve artsen in België, twintig jaar na de legalisering, en onderzoekt hun ethische reflecties. Zijn veldwerk brengt hem doorheen het hele land.

Alessandro Cama volgt het onderzoeksprogramma systematische theologie en werkt aan een scriptie waarin hij het denken van Nicolaas van Cusa verbindt met de visie van Pierre Teilhard de Chardin.

Rob Faesen begeleidde een **retraite voor seminaristen in Utrecht**, gaf les in Tilburg en trad opnieuw op als *external examiner* voor het Carmelite Institute in Dublin.

Walter Ceyssens blijft zich inzetten voor **roe-pingenpastoraal**. Op het *Art of Faith Festival* in Bornem (2-4 mei) richtte hij een gebedshoek in met Bidden Onderweg. Ook het weekend *Meet the Jesuits* (10-11 mei) bracht waardevolle ontmoetingen hier in huis.

Leo De Weerdt verdeelt zijn tijd tussen gevangenispastoraat, spiritualiteit en filmprojecten rond zingeving. Samen met onder andere Filmhuis Mechelen werkt hij aan een reeks vertoningen in Mechelen en binnenkort ook in Leuven.

Op zaterdag 7 juni vierden we de **diakenwijding van onze medebroeder** Bastiaan van Rooijen in de kapel van het Jezuïetenhuis Heverlee. Een moment van grote vreugde voor onze gemeenschap.

NIJMEGEN

Aqua Viva

Het **gewone leven in huis** gaat z'n gebruikelijke gang, met de wekelijkse activiteiten, waaronder begin maart de carnavalsmiddag. Het Paasfeest kende dit jaar een (geslaagd) experiment. Want voor een aantal vieringen in de Goede Week sloten wij aan bij onze burens; de Sacramentskerk.

Op woensdag 9 april markeerden wij de juridische overgang van de Stichting Jan Berchmans (SJB) **van kerkelijk naar burgerlijk recht**. Voor het wonen en de zorg in ons huis heeft dat niet veel consequenties. Maar het is de vervulling van de opdracht tot verzelfstandiging, die de SJB van onze toenmalige provinciaal kreeg bij het verlaten van het Berchmanianum. De middag werd voorbereid met een reeks lezingen in de weken daarvoor, waar onder andere Jan Bentvelzen, Eduard Kimman, Tjeerd Jansen en Marianne Nicolassen (voorzitter van de SJB) aan bijdroegen. Op de ochtend van die dag kwam burgemeester Bruls op bezoek. En de middag zelf, waarin Marc Desmet en Marianne Nicolassen het woord voerden, liep uit op een gezellige samenzijn van bewoners, medewerkers en gasten, en zag de publicatie van een mooi boekje over ons huis, getiteld "Een huis vol verhalen".

De **belangrijkste gebeurtenis** van de afgelopen periode is ongetwijfeld het overlijden en afscheid van Bert ten Berge. Bert was buitengewoon actief in ons huis. Hij begeleidde de zondagse liturgie met het fijnzinnige pianospel waarvoor hij onder ons vermaard is. Ook de zangmiddagen in de aula en op de afdeling voor bewoners met psychogeriatrische klachten konden muzikaal op hem rekenen. Voor veel bewoners in huis was hij een steun en toeverlaat. Hij was bovendien lid van de cliëntenraad van Aqua Viva. Ook buitenshuis bleef hij actief. In het afgelopen jaar ging zijn gezondheid sterk achteruit. Zijn toenemende blindheid werd een steeds grotere handicap. Hij bleef actief tot bijna de dag vóór zijn sterven, dat velen van ons overviel. Wij namen afscheid van hem in een drukbezochte viering. Met familie en vrienden. En met een afvaardiging en een mooie bijdrage vanwege zijn geliefde Stanislascollege in Delft. Wij missen hem.

Eind juni hadden wij onze zomerse Themaweek **"Vakantie in eigen land"**. Die samenviel met een - ook al geslaagde - visite van de regionale overste Marc Desmet. En langzaam maken wij ons nu op voor de Vierdaagse van Nijmegen, het jaarlijks terugkerende wandelfestijn.

Diakenwijding Bastiaan van Rooijen in Heverlee

Zaterdag 7 juni vond in Heverlee, bij Leuven, de diakenwijding plaats van Bastiaan van Rooijen. De aanwezigen werden welkom geheten door Anne-Sophie De Decker. Zij wees erop dat van heinde en ver mensen waren samengekomen in Heverlee om samen te vieren. Uit de Lage Landen, maar ook vanuit het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk. Sommigen staken zelfs contenten over om er, in gemeenschap rond Bastiaan, bij te kunnen zijn. Zijn ouders, broer en zus werden speciaal welkom geheten, evenals medebroeders, medewerkers en sympathisanten van de ignatiaanse familie. De kerk van de jezuïetengemeenschap Sint-Jan Berchmans waar de wijding plaatsvond, is een kerk die speciaal werd ontworpen voor wijdingen. Veel van de aanwezige jezuïeten zijn in dezelfde kerk gewijd.

De wijding werd verricht door Mgr. Lode Van Hecke, bisschop van Gent. Anne-Sophie legde vooraf uit dat het woord *diaken* komt uit het Grieks en dienaar betekent. Door de wijding wordt de diaken dus een dienaar, net zoals Christus de dienaar - Hij die niet gekomen is om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen (Marcus 10, 45). Gesterkt door de gaven van de Heilige Geest, zal Bastiaan als diaken de bisschop en de priesters bijstaan in de verkondiging en prediking van Gods woord. Daarnaast wijdt een diaken zich ook aan werken van naastenliefde, in de eerste plaats door de kwetsbaren, armen en uitgestoten nabij te zijn. Ten slotte mag

een diaken, in naam van de Kerk, dopen en het jawoord van echtparen ontvangen.

BASTIAAN

Voorafgaand aan dienst van het Woord werd Bastiaan door regionaal overste Marc Desmet voorgesteld aan de bisschop en de aanwezigen. Bastiaan is de jongste zoon uit een protestants gezin waarbij zijn vader dominee is, momenteel vanuit het dorp Noordeloos (NL). Hij studeerde rechten in Leiden, met een ingrijpende Erasmusstudietijd in Rome in 2010. Daar vond Bastiaan in de katholieke Kerk het voor hem authentieke antwoord op zijn vragen bij de versnippering binnen de christelijke kerken. Daar ontving hij dan ook zijn eerste Communie en Vormsel in de Friezenkerk. Van 2012 tot 2014 verbleef hij in de Casa Balthasar, jongerenhuis voor ignatiaanse onderscheiding en vorming. Dit spiritueel zoekproces leidde tot zijn intrede in het noviciaat in Birmingham in 2014 waar hij twee jaar later zijn eerste geloften aflegde in aanwezigheid van zijn ouders.

Nadien studeerde hij in Parijs vier jaar theologie en filosofie, studies die goed geïntegreerd en ingebed zijn in een brede spirituele, communautaire en apostolische vorming. Vanaf 2020 volgden drie jaren zogenaamde 'regentie', dit wil zeggen een periode waarin een nog niet volledig gevormde jezuïet verantwoordelijkheid krijgt en in een 'gewone' jezuïetencommunity woont. Zo was Bastiaan deeltijds leraar in het Stanislascollege in Delft terwijl hij in de Xaverius community woonde in Amsterdam. In die periode herontdekte hij zijn vorming in de rechten via sociaaljuridisch werk, een belang-

rijk apostolisch spoor voor hem in de lijn van de prioriteit van de kwetsbaren, met name de vluchtelingen en de *Jesuit Refugee Service*.

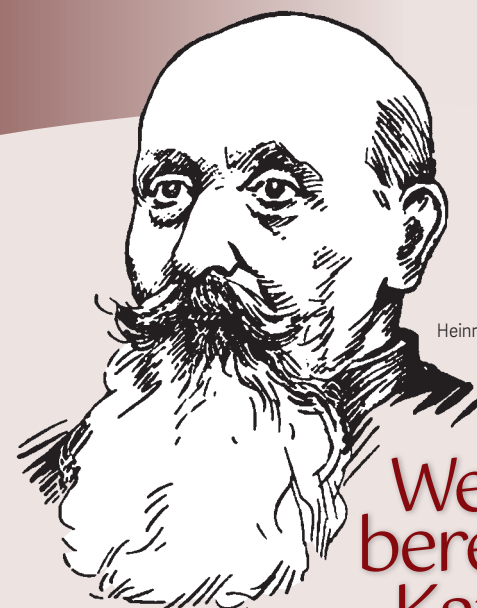
Op het moment van de diakenwijding werkt Bastiaan een master in theologie af in Leuven, en vakken rond mensenrechten. Marc Desmet voegde hieraan toe dat Bastiaan bovenal een graag lachende, ruimdenkende, sociaal voelende gelovige is in wie vanuit zijn protestantse wortels het diepe verlangen is gegroeid om tot de katholieke Kerk te horen en stilaan ook om jezuïet en priester te zijn.

HOMILIE

In zijn homilie ging bisschop Lode Van Hecke in op de dienstbaarheid, die niet alleen van een diaken, maar van iedere christen verwacht wordt. In de Westerse cultuur bestaat het risico dat dienstbaarheid al gauw in termen van prestatie en efficiëntie worden gedefinieerd. De bisschop ziet daarom een diaken liever als een beoefenaar van goedheid, om niet te vervallen in voluntarisme of activisme. Goedheid veronderstelt een zekere innerlijke rust, die het mogelijk maakt om te luisteren en van daaruit de noden van iemand op te vangen. Daarbij past het niet jezelf in het centrum te plaatsen. Jezus was actief, maar geen activist. Hij was een dienaar naar Gods hart.

'Goedheid beoefenen' moet volgens de bisschop ook de priester blijvend karakteriseren, als hij niet wil vervallen in klerikalisme, wat sinds paus Franciscus betekent: een machtspositie nastreven in kerkelijke context. Voor de diaken en voor de priester gaat het erom te leven van Jezus' Woord en voorbeeld. Dat men die dienst levert in navolging van Christus en in opvolging van de apostelen verzekert de eenheid binnen de gemeenschap. Maar, zo benadrukte de bisschop, je moet daartoe geroepen zijn. We roepen onszelf niet. We worden in en door de Kerk geroepen. Door het beoefenen van goedheid kunnen we de ander helpen om tot die goedheid te komen die Jezus kenmerkte.

Ward Biemans s.j.



Wegbereiders van de Katholieke Sociale Leer

Bij de oprichting van de Katholieke Universiteit Nijmegen in 1923 was door het Nederlands episcopaat een toezegging gedaan aan de rooms-katholieke Leergangen in Tilburg om een R.K. Handelshogeschool op te zetten, naar het voorbeeld van de Nederlandse Economische Hogeschool in Rotterdam. In 1927 werd die Hogeschool opgericht. Nijmegen kreeg een erkenning van de Heilige Stoel, Tilburg slechts een vanwege het Episcopaat. Toch, zo laten de auteurs overtuigend zien, was Tilburg grondig voorbereid. Dat betrof niet slechts de keuze van de eerste docenten, maar vooral een fundamenteel gesprek over wat voor een type economische theorie onderwezen moest worden. Het zou minder het klassieke Angelsaksische denken over markten, over verschuivingen in vraag en aanbod, over prijzen en hun elasticiteit moeten benadrukken, zoals ze dat in Rotterdam doceerden. Maar het zou meer gebaseerd zijn op de benadering van de Duitse theoretici: die waren geïnteresseerd in volkswelvaart, in sociale instituties en in een economie gerelateerd aan de natuurlijke hulpbronnen. Zo kwamen de oprichters van Tilburg uit bij de Duitse pater Heinrich Pesch s.j. (1854-1926) die een voorstander was van solidarisme en van samenwerking in het economisch proces.

Onlangs verscheen "Licht in het donkere zuiden: een cultuurhistorisch portret van de beginjaren van de Tilburgse Universiteit", geschreven door Karim Schelkens, decaan van de theologie in Tilburg, en Joep van Gennip, ooit adjunct-archivaris van de Nederlandse jezuïeten. Het boek gaat vooral over de jaren twintig van de vorige eeuw. Gegrondvest op degelijk bronnenonderzoek, een helder doel, goed geschreven en mooi uitgegeven.

In het nieuwe boek las ik dat professor Piet Aalberse de inzichten van Heinrich Pesch propageerde. Samen met andere oprichters van de Katholieke Handelshogeschool bracht Aalberse in 1925 met pater Pesch een bezoek aan de theologieopleiding van de Duitse jezuïeten in het Nederlandse Valkenburg.

Heinrich Pesch werd geboren in Keulen, studeerde staatsleer en recht voordat hij op 22-jarige leeftijd intrad. Jesuïeten als Von Nell-Breuning, Hengsbach, en Schaßing speelden een belangrijke rol in jaarlijkse bijeenkomsten van Duitssprekende jezuïeten werkzaam in de sociale wetenschappen. Daar werd het voorwerk gedaan voor latere pauselijke sociale encyclieken. De Nederlandse jezuïeten Harry Hoefnagels (hoogleraar in Nijmegen) en Léon Janssen (hoogleraar in Tilburg) namen deel aan die bijeenkomsten en hebben mij daar geïntroduceerd.

Eind jaren negentig stond ik met de provinciebibliothecaris pater Klaas Appel in het patershuis van het Ignatiuscollege in Amsterdam. Het huis ging sluiten en de bibliotheek moest opgeruimd worden. Hij gaf mij een aantal boeken, waaronder vijf delen Lehrbuch der Nationalökonomie van Heinrich Pesch s.j.,



1905-1923, van ruim vierduizend bladzijden. Het dikste boek ooit over macro-economie geschreven. Onconventioneel, want het eerste hoofdstuk van het eerste deel is gewijd aan de natuur! Dat thema komt terug in de andere delen. Misschien is pater Pesch wel de eerste geweest die ecologie integreerde in zijn theoretische benadering van het economisch proces.

Het handboek volgde mijn verhuizingen en stond op een plank naast twee andere Duitse jezuïeten, Oswald von Nell-Breuning en Gustav Gundlach, die beiden het denkwerk van Pesch hebben voortgezet, uiteraard op hun eigen manier. Beiden hebben in belangrijke mate bijgedragen aan de encycloek Quadragesimo Anno uit 1931. Verder staan op die plank boeken van Nederlandse medebroeders zoals Harry Hoefnagels, Piet de Bruin en Louis Kuijlaars.

Pater Kuijlaars was al afgestudeerd in Tilburg toen hij in 1943 intrad. Hij schreef een prachtig proefschrift "Werk en Leven van de industriële loonarbeider als object van een sociale ondernemingspolitiek". Hij promoveerde in 1951, tijdens de theologiestudie in Maastricht. Ik kreeg met hem veel contact in Indonesië. Hij was er in 1956 naar toe gegaan en betrokken geraakt bij de oprichting van de lerarenopleiding IKIP Sanata Dharma. Tien jaar later verhuisde hij naar Jakarta en richtte er een management instituut op. Hoewel hij na zijn theologie nog even industriële sociologie in USA gestudeerd had, heeft hij na zijn dissertatie geen wetenschappelijke artikelen of boeken geschreven. In 1991, inmiddels zelf hoogleraar geworden, stuurde ik hem mijn eerste boek over 'Marktethiek'. Prompt schreef hij terug: "Als jij proclameert een leerling van mij te zijn, kan ik niet anders dan jouw boek lezen. Ik concludeer dat je meer een leerling van Hoefnagels bent dan van mij. Hoefnagels heeft namelijk in zijn publicaties hartstochtelijk gepleit voor ethiek in het sociaaleconomische domein, wat ik door de re-structurering niet zo belangrijk vond. Het blijkt niet dat je Hoefnagels kent. Advies: lees hem!" Nu was Harry Hoefnagels het jaar ervoor gestorven, maar in mijn noviciaat had ik

al twee boeken van hem gelezen en later met hem gecorrespondeerd. Bij mijn laatste bezoek aan hem vergeleken we zijn afscheidscollege over de economie en de ecologische uitdaging met mijn intreedere. Hij plaagde me altijd een beetje: jij hebt nooit iets van pater de Bruin s.j. gelezen.

We waren voor elkaar: medebroeders. Dat gold ook voor de Duitse en Franse economen die ik in de loop der tijden leerde kennen. Ook al verschilden we van mening. Door het lezen van de pageturner van Karim en Joep over de beginjaren van Tilburg besef ik wat er ontbrak in mijn Rotterdamse economiestudie en waarschijnlijk ook in de andere faculteiten waaraan ik later gedoopt heb: de invloed van de Duitse en Oostenrijkse economen die meer op instituties dan op marktwerking vertrouwden.

In de zeventwintig jaar waarin ik les heb gegeven aan drie Nederlandse universiteiten heb ik wel tijd gevonden om te schrijven maar te weinig om te lezen. Daar gaat nu verandering in komen. Per 1 juli aanstaande ben ik niet langer pastoor van de parochie in Nijmegen, waaronder de Petrus Canisiuskerk ressorteert. Ik ga dan tijd krijgen voor die plank met boeken van geleerde medebroeders: de boeken van Piet de Bruin uit de Berchmanianum-serie, de zeven boeken van Harry Hoefnagels en de andere werken van medebroeders die het maatschappelijke proces trachtten te beschrijven met een geheel eigen begrippenkader. Ik zal me niet vervelen.

Eduard Kimman s.j.

Joep van Gennip, Karim Schelkens, Licht in het donkere zuiden. Een cultuurhistorisch portret van de beginjaren van de Tilburgse universiteit.

Boom uitgevers
248 pagina's 2024
ISBN 9789024468478.



USA stopt noodhulp - JRS in de problemen

Vertaling: Jan Stuyt s.j.

Op 24 januari 2025 heeft de Amerikaanse regering Trump de ontwikkelingshulp met onmiddellijke ingang bevroren. De Verenigde Staten was met meer dan zestig miljard dollar per jaar de grootste gever wereldwijd. Duitsland doet mee voor zesentwintig miljard, Japan twintig miljard. De Jesuit Refugee Service voelde het meteen. Van het jaarbudget van honderdvier miljoen dollar werd achttien miljoen toegezegd geld opeens geblokkeerd. Jammer van begonnen bouwprojecten, aangenomen onderwijzers, ingevlogen traumadeskundigen: zoek het maar uit, de geldkraan is dicht. Met pijn en moeite zijn sommige programma's die beschouwd worden als levensreddend, voor zo'n zeven miljoen gedeblokkeerd, maar elf miljoen toegezegd geld zal niet meer komen. Scholen in Tsjaad, Ethiopië, Irak en Uganda zitten van de ene dag op de andere zonder geld. Ongeveer vijfhonderd mensen zitten nu zonder werk: een derde had een salaris, een derde (zelf vluchteling) kreeg alleen incentives zoals maaltijd of schoeisel, een derde was vrijwilliger.

Onderwijs en counseling

Het is belangrijk om te weten dat in een kamp een school niet alleen een plek is om iets te leren. Naar school gaan geeft structuur aan de dag, aan je leven. Het biedt werkgelegenheid, houdt meisjes uit de prostitutie en houdt jongens uit de handen van bendes en ronselaars van kindsoldaten. Sommige kinderen wonen al meer dan vijftien jaar in een kamp... Het gaat bij de crisis die we nu meemaken om JRS-scholen in Tsjaad, Oeganda, en Irak. Ook zijn er problemen ontstaan bij de psychosociale hulpverlening, traumaverwerking en counseling in dezelfde landen.

Wereldwijd bezuinigingen

Sommige hulporganisaties hebben Oost-Afrika al verlaten. Anderen zoals JRS blijven. Een aantal kerkelijke organisaties, denk aan de jezuïeten zelf en enkele zustercongregaties, hebben op onze noodoproep gereageerd en met eenmalige giften ons in staat gesteld om een gedeelte van de contracten toch na te komen. Maar de Verenigde Staten is niet het enige land; ook in het Verenigd Koninkrijk is de ontwikkelingshulp gehalveerd, en de nieuwe regeringen in Nederland en België bezuinigen op de internationale samenwerking. JRS zal daarom de komende twee jaar misschien wel dertig procent van de staf moeten ontslaan.

WAT IS ONS ANTWOORD?

Hoe kunnen we hier op reageren?
Het Italiaanse tijdschrift Aggiornamenti Sociali vroeg het de directeur van Jesuit Refugee Service International in Rome, broeder Michael Schöpf s.j..

Als JRS hebben we meteen een noodmechanisme in werking gesteld om onze activiteiten zoveel mogelijk voort te zetten. Op dit moment heeft de regering Trump alleen noodprogramma's uitgezonderd, maar die interpreteert dat heel beperkt: voedsel, water en mogelijk medicijnen, maar geen onderwijs of geestelijke gezondheidszorg, die wij (JRS) als levensreddende maatregelen beschouwen. Wat zijn de gevolgen?

IN GEVAAR:
JRS-onderwijs aan vluchtelingen in Oeganda





IN GEVAAR: integratie van migranten in Colombia

Ten eerste gaat het over veel meer dan alleen maar geld. Er wordt een verhaal verteld van haat en vernietiging - een verhaal dat een andere wereldorde voor ogen heeft die niet langer gebaseerd is op respect voor de menselijke waardigheid.

De tweede boodschap die van dit beleid uitgaat, gaat over het algemeen belang, dat verdwijnt wanneer een politieke agenda zich uitsluitend richt op eigenbelang-het eigenbelang, het eigen gezin, de eigen gemeenschap, het eigen land. Het tegendeel daarvan, het erkennen van de onderlinge afhankelijkheid die ons als individuen en naties bindt, opent de weg naar rechtvaardige relaties. Dat leidt dan weer tot zorg voor elkaar en tot verzoening. Dat gaat lijnrecht in tegen het idee dat de 'ander' een vijand is.

Er is nog een derde boodschap, en die luidt het einde in van het multilateralisme. Volgens de nieuwe agenda gaan we naar een wereldorde die bepaald wordt door een handvol autoritaire leiders die deals met elkaar sluiten. Als de relaties tussen de landen niet meer gebaseerd zijn op wederzijdse erkenning en waardigheid, stevenen we al snel af op openlijke oorlogvoering en ander geweld.

Het hangt allemaal met elkaar samen. Dit nieuwe Amerikaanse beleid eist dat we alles afschaffen wat waardigheid, vrijheid en multilateralisme hoog houdt en dat we afwijkend gedrag zo snel mogelijk de mond snoeren. En dat allemaal heel snel, voordat het publiek beseft wat er gebeurt en zich verzet.

Wat voor antwoord is mogelijk?

Zoeken naar nieuwe partners - naast de traditionele - om een tegengeluid te ontwikkelen dat aangeeft hoe we over twintig jaar willen leven. Het is tijd om ons uit te spreken en andere visie aan te bieden.

Als JRS willen we ons sterk maken voor een op rechten gebaseerde aanpak. We willen samenwerken met gemeenschappen, en willen mensen zoveel mogelijk laten mee denken, meepraten en mee doen, zodat ze hun eigen toekomst vorm kunnen geven. Als de wet het individu niet beschermt, is een sterke gemeenschap misschien de beste optie. We willen verbinding zoeken met anderen die net als wij weigeren om ons beleid te laten bepalen door afkeer en haat. We werken samen met NGO's, maar ook met lokale gemeenschappen van vluchtelingen en van mensen van het gastland, universiteiten en bedrijven.

Wat kunnen we nu al doen?

Ik denk dat we mensen moeten laten inzien dat we nu op een doodlopende weg zijn beland. Op dit moment worden vooral vluchtelingen en andere gemarginaliseerde groepen onzichtbaar gemaakt. Maar met de ineenstorting van het multilateralisme zullen we er binnenkort allemaal mee te maken krijgen - en heel snel. Dit is nu al te zien binnen Europa.

Ik geloof dat de kerk hierin een belangrijke rol te spelen heeft, vooral met betrekking tot de twee grootste uitdagingen van onze tijd. De eerste is het ontwikkelen van een tegengeluid - of zoals dat tegenwoordig heet: een ander narratief: een andere manier van spreken over deze zaken. De tweede uitdaging is het vinden van iemand die op internationaal niveau dat verhaal kan vertellen. Iemand die het vermogen heeft om dialoog en engagement te bevorderen om dit tegengeluid, die andere manier van denken gestalte geven.

We moeten geen compromissen willen sluiten met politici die vreemdelingenhaat preken en "eigen volk eerst" als slogan voeren.

BEDREIGD:
een JRS-school voor
Yazidi-kinderen in Irak



We moeten niet de illusie hebben dat we "hun taal kunnen leren" in de hoop hen op andere gedachten te brengen of nieuwe financiering te krijgen. Dit zou buitengewoon onrealistisch zijn en roept ernstige morele vragen op. We moeten de dialoog zoeken met alle beschikbare middelen - maar altijd op basis van de waarheid.

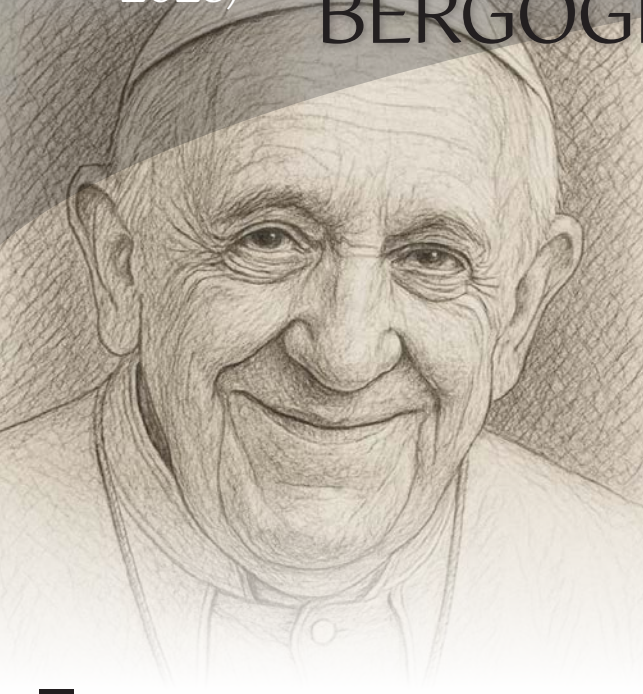
Ik geloof dat de catastrofe niet achter ons ligt - die ligt voor ons als we de waardigheid van zoveel mensen blijven ontkennen.

U kunt de
Jesuit Refugee Service
International steunen met een
gift die fiscaal aftrekbaar is
HELP MEE!

Maak vanuit BELGIË uw gift over naar:
HUBEJE-vzw te Brussel,
IBAN: BE43 4352 0990 0101
met vermelding 'JRS international'

Maak vanuit NEDERLAND uw gift over naar:
Stichting Sint Claverbond te Nijmegen,
IBAN: NL85 INGB 0000 8282 28
met vermelding 'JRS international'

(1936-2025) **JORGE MARIO BERGOGLIO**



24 Op tweede Paasdag 21 april overleed paus Franciscus. Een herder die de wereld meer schonk dan alleen zijn woorden en daden. Zijn pontificaat werd gekenmerkt door tederheid, openheid en inzet voor de meest kwetsbaren. **Achterdatpubliekeengagementschooleenhet diepe fundament van het gebed. Voor Franciscus was bidden meer dan een spirituele plicht; hij ervaarde het gebed als een daad van liefde, een stille kracht onder zijn missie.**

Het gebed van paus Franciscus werd ook wel zijn 'onzichtbare ambt' genoemd - een kern van zijn bestaan die alles doordrenkte. Of hij nu sprak over gerechtigheid, migratie, armoede of ecologie; alles vertrok vanuit zijn persoonlijke relatie met Christus. Het dagelijks gebedsleven - het getijdengebed, het rozenkransgebed, de eucharistische aanbidding - vormde de bedding waarin zijn hart klopte voor de wereld.

Paus Franciscus heeft die dimensie van gebed ook in een vorm gegoten. De eeuwenoude organisatie Apostolaat van het Gebed vormde hij in 2018 om tot het Wereldwijde Gebeds-

netwerk van de paus. Het netwerk biedt iedere maand een andere intentie aan om samen voor te bidden, en bereikt daarmee miljoenen mensen. Daarmee benadrukte hij dat de missie van de Kerk niet los te denken is van gebed. 'Er is geen missie zonder gebed,' zei hij, 'geen echte dienst aan de wereld zonder een open hart voor Gods aanwezigheid.'

Zijn spiritualiteit was diep verankerd in de ignatiaanse traditie. De Geestelijke Oefeningen van Ignatius van Loyola leerden hem niet alleen Gods wil te onderscheiden, maar ook Zijn aanwezigheid te herkennen in elke menselijke situatie. Daardoor kon Franciscus spreken en handelen met een ongeëvenaarde nabijheid en menselijkheid.

Paus Franciscus - een leven van gebed, liefde en compassie

Daarbij vergat hij nooit het belang van humor. Zijn zelfrelativering, zijn vreugdevolle geest en zijn vermogen om zichzelf niet al te serieus te nemen, waren voor hem tekenen van geestelijke volwassenheid. Zelf, noemde paus Franciscus recent humor nog als 'een genade die ik elke dag vraag'.

Zijn laatste encycliek, *Dilexit nos*, geschreven in oktober 2024, is een liefdevol testament van zijn geloof: het deelt de overtuiging dat Gods liefde - menselijk én goddelijk - ons hart in vuur en vlam zet voor een wereld van broederschap. Franciscus' leven was een gebed in daden. Zijn dood laat een stilte na die spreekt van diepe liefde.

Moge zijn herinnering ons blijven uitnodigen tot gebed, de waarde van alle leven doen inzien en ons bemoedigen tot liefdevolle nabijheid.



PAUL DIERCKX (1933-2025)

Paul werd geboren in Turnhout op 8 september 1933 als vijfde van elf kinderen. Na zijn humaniora in het Sint-Jozefscollege van Turnhout, trad in bij de jezuïeten in Drogen (1951). Hij wilde missionaris worden zoals ook zijn broer Robert en zijn zus Madeleine dat zouden worden.

Aankankelijk wilde Paul naar Indië vertrekken. Toen India echter zijn grenzen sloot voor buitenlandse missionarissen zag Paul zich verplicht tot een koerswijziging en vertrok hij in augustus 1955 naar Congo. Daar ging hij het leven delen van Congolese jezuïeten in het studiehuis van Kimwenza. Paul had goede handen die buiten het klaslokaal, in de groentetuin, goed werk deden. Tijdens zijn stage in Lemfu (1958-1961) was hij leraar maar ook verantwoordelijk voor de handenarbeid van de leerlingen.

In 1961 keerde Paul terug naar België voor zijn theologie in Heverlee waar hij op 8 augustus 1964 tot priester werd gewijd. In 1966 vinden wij hem terug in het college van Mbanza-Mboma. Vreemd genoeg als leraar wis- en natuurkunde, vakken waarvoor hij geen voorafgaandelijke opleiding had genoten. Hij was veelzijdig en kon zich aanpassen aan de bestaande noden. In de parochie van Madimba bouwde hij samen met jonge delinquenten verschillende bruggen over de rivieren.

Van 1971 tot 1976 was hij leraar wis- en natuurkunde en nu ook Engels in het college van Kikwit. Van 1976 tot 1991 was hij werkzaam in Kikwit. In de ogen van velen is dit de bloeiperiode van zijn apostolisch leven geweest. In het Institut Technique et Professionnel, werd hij leraar mechanica, Engels en elektriciteit. Ja, veelzijdig was hij.



Na vier jaren als leraar in Kisantu keerde hij terug naar Kikwit, opnieuw als leraar in het I.T.P.K. maar ook als overste van de gemeenschap. In 1998 verhuisde hij naar Mukasa als onderpastoor. Daar gaf hij zijn volle steun aan een school die een zorgvuldig gekozen naam ("Autre Ecole") had gekregen. Het ging immers niet om een gewone school maar om een ander type van school, een school waar weinig bevoorrechte leerlingen bijvoorbeeld ook een stiel konden leren. Zijn inzet hiervoor zegt veel over zijn spiritualiteit.

In 2012 voegde hij zich bij de gemeenschap in Heverlee. Daar leerde men hem kennen als een gevoelig mens, altijd glimlachend, met een grote interesse voor al wie hem benaderde. Is het ook daarom dat medebroeders graag hem met hem in de rolwagen de ronde deden van de grote tuin? Hij overleed op 17 maart 2025.



BERT TEN BERGE (1940-2025)

Bert werd geboren in Groningen als achtste kind in een gezin van tien. Zijn vader was procuratiehouder. Zijn oudste broer zat in het verzet en sneuvelde vlak voor het eind van de oorlog in een vuurgevecht met de vijand.

Bert ging naar het Maartens College in Haren. In 1958 trad hij in bij de jezuïeten. Na de studie filosofie in Nijmegen studeerde hij biologie in Utrecht, wat hij afrondde met een promotie over gisten. Na zijn studie theologie in Amsterdam, gecombineerd met een leraarschap in Delft, werd hij in 1979 priester gewijd in Den Haag.

Tot aan zijn pensioen bleef Bert verbonden aan het Stanislas College in Delft, als leraar biologie en levensbeschouwing. Levensbeschouwingen biologie wist hij kundig te combineren. Bert zette zich, ook nog na zijn pensioen, met enthousiasme en vasthoudendheid in voor de identiteit van de school, zodat het Stanislas van alle vroegere colleges de enige school in Nederland is die zich nog jezuïetencollege mag noemen. Daarbij speelde de ontwikkeling van de Ignatiaanse Pedagogie een belangrijke rol, waarbij leerlingen en leraren reflecteren op de betekenis van het onderwijs voor hun persoonlijke leven. Bezinningsdagen voor leraren droegen daar veel aan bij. Als schoolpastor

IN MEMORIAM

ontwikkelde hij vieringen voor feesten en treurige gebeurtenissen op een school die steeds meer seculier en multireligieus werd. Zijn preken waren altijd prachtig. Schoolorkest en -orkest stonden jarenlang onder leiding van Bert, die zelf zeer muzikaal was en prachtig orgel, piano en gitaar speelde. Leerlingen en leraren musiceerden samen op hoog niveau.

Ook op bestuursniveau was Bert actief. Hij speelde een belangrijke rol in de katholieke lerarenbond Bonaventura en was een trouwe bezoeker van de jaarlijkse bijeenkomst van de vertegenwoordigers van jezuïetenscholen in Europa. Bij zijn afscheid ontving hij een erepenning van de Gemeente Delft.

Bert was een geliefd leraar en ook een beetje excentriek: zo had hij de gewoonte om als leerlingen hun pakjes brood in de prullenbak gooien er eentje goed zichtbaar voor iedereen uit te halen en de inhoud smakelijk voor aller ogen op te eten. Het was een van zijn acties om de mensen bewust te maken van voedselverspilling en honger in de wereld.

Tijdens zijn tertiaat maakte hij kennis met de Arche van Trosly-Breuil (een bijzondere plek, waar mensen met beperking en mogelijkheden samen leven in één huis). Op grond van zijn ervaring daar hielp hij de Ark stichten in Gouda. Hij bleef daar graag komen.

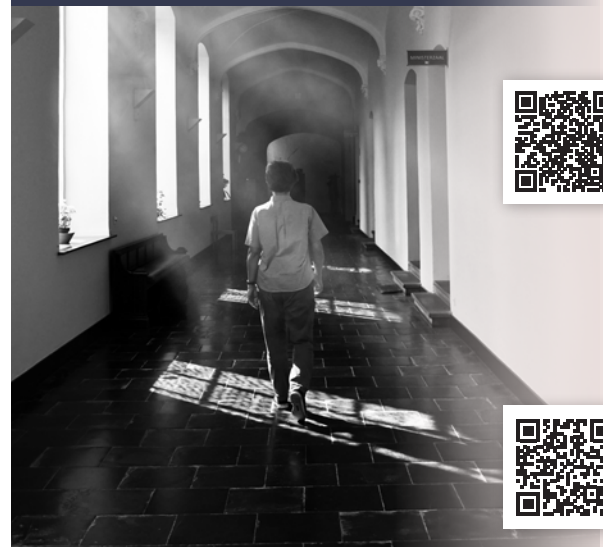
Op zondagen assisteerde Bert in kerken in het hele Westland, soms wel op twee plaatsen.

In de zomer van 2017 verhuisde Bert naar Aqua Viva, het verzorgingshuis van de jezuïeten in Nijmegen. Zijn eigen gezondheid ging de laatste jaren erg achteruit. Hij kon op het laatst bijna niets meer zien. Iedere zondag begeleidde hij de kerkdiensten in de kapel, ook toen zijn handen zeer pijnlijk waren geworden. Op de zondag voor zijn sterven speelde hij voor het laatst.

De dood kwam toch nog onverwacht, maar overviel hem niet. Hij was er klaar voor. Op 15 mei rond het middaguur stierf hij in alle rust.

DRONGEN

**Oude Abdij Drongenplein 26,
9031 Drongen (bij Gent).**



GOD ZELF ONTMOETEN

17-24 augustus 2025

Ignatiaanse groepsretraite met inleidingen door Nikolaas Sintobin naar aanleiding van zijn nieuwe boek dat in september 2025 verschijnt.

www.oudeabdij.be/retraiteaugustus



GEESTELIJKE OEFENINGEN TEN VOLLE LEVEN

Vanaf oktober 2025 starten we in de Oude Abdij Drongen met een nieuw initiatief: de Geestelijke Oefeningen in het dagelijks leven gegeven in groep!

www.oudeabdij.be/go-in-groep



AANBOD OP ANDERE LOCATIES:

Sint-Willibrordsabdij in Doetinchem

22-24 augustus 2025: **MET BEELDEN OP VERHAAL KOMEN: IGNATIAANSE FILMRETRAITE**

Kom tot jezelf en tot God tijdens onze filmretraite.

We laten je mediteren aan de hand van enkele zorgvuldig geselecteerde films in combinatie met Bijbelteksten.

www.jezuïeten.org/agenda/met-beelden-op-verhaal-komen-ignatiaanse-filmretraite



VOORAANKONDIGINGEN:

Abdij Koningsoord in Oosterbeek

- 4 oktober 2025: **IGNATIAANSE BEZINNINGS-DAG
RONDON ECOLOGIE**

Sint-Willibrordsabdij in Doetinchem

- 7-9 november 2025: **RETRAITE VOOR MENSEN
MET EEN BURN-OUT ERVARING**

Abdij van Berne (Heeswijk-Dinter)

- 19-21 december 2025: **ADVENTSRETRAITE**

ZIE ONZE WEBSITES VOOR HET ACTUELE AANBOD

www.oudeabdij.be



platform-ignatiaanse-spiritualiteit.org





"De oorlog wil niet dat de zachte krachten - gemeenschap, solidariteit, geloof - blijven bestaan. Maar toch blijven ze bestaan."

*Regionaal overste Marc Desmet, tijdens zijn bezoek aan Libanon.
Een land met diepe littekens én diepe wortels.*